

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240, частини четвертої статті 241 Цивільного процесуального кодексу України та частини першої статті 42 Цивільного кодексу України

м. Київ
21 травня 2014 року
№ 61-у/2014

Справа № 2-52/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гульгая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича — доповідача,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240, частини четвертої статті 241 Цивільного процесуального кодексу України та частини першої статті 42 Цивільного кодексу України.

Заслухавши суддю-доповідача Тупицького О. М. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в :

1. Суб'єкт права на конституційне подання — Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі — Уповноважений) — звернувся до Конституційного

Суду України з клопотанням визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), окремі положення частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240, частини четвертої статті 241 Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК України) та частини першої статті 42 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України).

На думку автора клопотання, положення частини першої статті 240 ЦПК України, яке передбачає, що питання про виклик фізичної особи, щодо якої розглядається справа про визнання її недієздатною, вирішується в кожному випадку судом з урахуванням стану її здоров'я, не відповідає частинам першій, другій статті 24, частинам першій, п'ятій статті 55, статті 64, пункту 2 частини третьої статті 129 Конституції України, оскільки на його підставі можливе прийняття судом рішення про визнання фізичної особи недієздатною, заснованого лише на висновку судово-психіатричної експертизи, без надання цій особі, навіть якщо її участь у судовому засіданні не несе загрози її здоров'ю чи здоров'ю інших осіб, можливості висловити суду свою позицію особисто або через обраного нею представника.

Уповноважений вказує, що, враховуючи зміст другого речення частини першої статті 240 ЦПК України, у разі наявності висновку судово-психіатричної експертизи про нездатність фізичної особи усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними суд може не викликати таку особу на судове засідання, тобто не повідомити її про розгляд справи щодо визнання її недієздатною. На підтвердження зазначеного до конституційного подання долучено копії рішень судів першої інстанції про визнання фізичних осіб недієздатними.

Також суб'єкт права на конституційне подання вважає, що взаємопов'язані окремі положення частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240 ЦПК України не відповідають частинам першій, другій статті 55, статті 64 Конституції України, адже ці положення не передбачають права фізичної особи, визнаної судом недієздатною, оскаржити судові рішення про визнання її недієздатною у випадку, коли суд першої інстанції, ґрунтуючись лише на письмових доказах нездатності такої особи брати участь у судовому засіданні, не повідомив її про розгляд справи і, таким чином, не надав їй можливості особисто або через обраного нею представника висловити свою позицію у справі.

Крім того, враховуючи відсутність законодавчо закріпленої вимоги обов'язкового періодичного перегляду судового рішення про визнання фізичної особи недієздатною або обов'язкового зазначення строку дії такого рішення, автор клопотання стверджує, що положення частини першої статті 42 ЦК України та частини четвертої статті 241 ЦПК України суперечать частині першій статті 55 Конституції України, оскільки вони унеможливають звернення фізичної особи, визнаної судом недієздатною, безпосередньо до суду з заявою про поновлення її дієздатності.

Аргументуючи свою позицію, Уповноважений посилається також на пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, низку міжнародних актів щодо правового захисту осіб із психічними захворюваннями, рішення Європейського суду з прав людини, зокрема прийняті у справах стосовно права доступу недієздатних фізичних осіб до суду, тощо.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання про відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Другою колегією суддів

Конституційного Суду України Ухвали від 24 квітня 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі, виходить з такого.

2.1. Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному поданні має зазначатися правове обґрунтування тверджень щодо неконституційності правового акта або його окремих положень (пункт 4 частини другої статті 39); предметом розгляду в Конституційному Суді України може бути конституційне подання, в якому викладаються аргументи і стверджується про неконституційність законів, інших правових актів Верховної Ради України (частина перша статті 71).

Обґрунтовуючи твердження про неконституційність окремих положень частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240 ЦПК України, автор клопотання висловлює припущення, що у разі якщо суд першої інстанції не вжив належних заходів для забезпечення фізичній особі реальної можливості особисто брати участь у судовому засіданні при вирішенні питання щодо визнання її недієздатною та розглянув справу, не повідомивши її про час і місце розгляду, то ця особа може дізнатися про наявність рішення суду про визнання її недієздатною після закінчення строку апеляційного оскарження, тобто після набрання таким рішенням законної сили.

Конституційний Суд України неодноразово зазначав, що припущення не можуть вважатися аргументами на підтвердження неконституційності правових актів чи їх окремих положень (ухвали від 30 червня 2011 року № 21-у/2011, від 27 березня 2013 року № 10-у/2013).

Таким чином, конституційне подання в цій частині не відповідає вимогам, передбаченим статтею 39 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі за пунктом 2 статті 45 цього закону.

2.2. Суб'єкт права на конституційне подання, ставлячи питання про невідповідність Конституції України положень частини першої статті 42 ЦК України та частини четвертої статті 241 ЦПК України, вказує, що визнана недієздатною фізична особа не може звернутися до суду із заявою про поновлення її цивільної дієздатності. Тобто у конституційному поданні фактично йдеться про необхідність розширення визначеного цими статтями кола суб'єктів, за заявами яких суд може скасувати рішення про визнання фізичної особи недієздатною та поновити її цивільну дієздатність.

Згідно з Конституцією України права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод визначаються виключно законами, прийняття яких належить до повноважень Верховної Ради України (пункт 3 частини першої статті 85, пункт 1 частини першої статті 92).

Таким чином, порушене у конституційному поданні питання непідвідомче Конституційному Суду України, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі відповідно до пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 39, 45, 48, 50, 71 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240, частини четвертої статті 241 Цивільного процесуального кодексу України та частини першої статті 42 Цивільного кодексу України на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом; невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ